

Koti on paikka, jossa on rakkautta, turvaa, lämpöä ja vanhemmat, jotka huolehtii ja välittää: kodin representaatiot perhekodissa asuvien nuorten kirjoitelmissa

Hilda-Maria Miettinen
Kandidaatintutkielma
Suomen kieli
Jyväskylän yliopisto
2019

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

| | |
|---|---|
| Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta | Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos |
| Tekijä – Author Hilda-Maria Miettinen | |
| Työn nimi – Title <i>Koti on paikka, jossa on rakkautta, turvaa, lämpöä ja vanhemmat, jotka huolehtii:</i> kodin representaatiot perhekodissa asuvien nuorten kirjoitelmissa | |
| Oppiaine – Subject Suomen kieli | Työn laji – Level Kandidaatintutkielma |
| Aika – Month and year Toukokuu 2019 | Sivumäärä – Number of pages 26 |
| Tiivistelmä – Abstract <p>Tässä tutkielmassa tarkastelen sitä, millaisia representaatioita käsite <i>koti</i> saa perhekodissa asuvien nuorten kirjoitelmissa. Käsitteenä <i>koti</i> on mielenkiintoinen, sillä se pitää sisällään niin kulttuurillisen ja yleisen kuin subjektiivisen ja henkilökohtaisen näkökulman. Representaation käsitteen myötä tarkastelun kohteena on ihmisen sisäinen ajatuksellinen maailma, joka ilmenee kielellisesti semioot-tisen järjestelmän avulla. Tutkielma sijoittuu diskurssintutkimuksen kentälle keskittyen tarkemmin representaation käsitteeseen.</p> <p>Tutkimuksen aineisto koostuu neljästä kirjoitelmasta, jotka tuotettiin luovan kirjoittamisen metodil-la. Tekstejä analysoidaan diskurssintutkimuksen viitekehyksessä keskittyen tarkemmin representaa-tion käsitteeseen. Representaation käsitteen puitteissa tarkastellaan mm. kuvaamista, nimeämistä, toimijuutta sekä sävyä erilaisten kielellisten seikkojen välityksellä. Analyysissä pyritään tutkimaan sitä, millainen kuva kodista rakentuu tekstien perusteella. Tätä kautta tavoitteena on ymmärtää, tul-kita ja pohtia kirjoittajien ajatuksia representaatioiden taustalla.</p> <p>Kirjoitelmissa representoidaan kotia kauniilla, herkällä ja jopa koskettavalla tavalla. Ennen kaikkea esille nousee kodin merkitys maailman pahuudelta suojaavana turvapaikkana. Kotia ei kuitenkaan nähdä vain paikkana. Sen sijaan koti on jotakin, joka muodostuu ihmisten, etenkin huolehtivien van-hempien, välityksellä. Kodin nähdään merkitsevän meistä jokaiselle eri asioita. Tutkittaville itselleen se merkitsee ennen kaikkea etuoikeutta. Representaatiossa esiintyvän kiitollisuuden sävyn myötä esille nousee kodin merkitys osana ihmisyyttä ja perustarpeita.</p> | |
| Asiasanat – Keywords diskurssintutkimus, representaatiot, koti, kirjoitelmat, luova kirjoittaminen | |
| Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto | |
| Muita tietoja – Additional information | |

SISÄLLYS

| | |
|---|-----------|
| 1 JOHDANTO | 1 |
| 1.1 Tutkimuksen tausta ja lähtökohdat | 1 |
| 1.2 Aiempi tutkimus | 2 |
| 2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS | 4 |
| 2.1 Viitekehyksenä diskurssintutkimus | 4 |
| 2.2 Representaatio käsitteenä | 5 |
| 3 AINEISTON KUVAUS JA ANALYYSIMENETELMÄ | 7 |
| 3.1 Tutkimuksen toteuttaminen - luovaa kirjoittamista kodista | 7 |
| 3.2 Analyysimenetelmänä diskurssianalyysi | 8 |
| 3.3 Tutkimuksen eettisyys – haavoittuvat tutkittavat ja sensitiivinen tutkimusaihe | 10 |
| 4 KODIN REPRESENTAATIO KIRJOITELMISSA | 13 |
| 4.1 Turvapaikka, jossa ihmiset huolehtivat toisistaan | 13 |
| 4.2 Mahdollisuus kasvaa ja oppia, mutta myös rauhoittua ja pysähtyä | 14 |
| 4.3 Osa minuutta ja minun tarinaani | 15 |
| 4.4 Täynnä tunteita ja aisteja | 17 |
| 4.5 Täydellinen ja virheetön | 18 |
| 4.6 Mielipiteitä ja ajatuksia herättävä | 19 |
| 5 TULOKSET JA POHDINTA | 21 |
| LÄHTEET | 25 |

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja lähtökohdat

Tutkimuksessani tarkastelen sitä, millaisia representaatioita käsite *koti* saa 16–17-vuotiaiden perhekodeissa asuvien nuorten kirjoitelmissa. Tavoitteeni on siis selvittää, millainen kuva kodista rakentuu nuorten kirjoittamien tekstien kautta. Koti on käsitteenä mielenkiintoinen ja antoisa. Koti voidaan nähdä hyvin henkilökohtaisena sekä subjektiivisesti koettuna. Toisaalta taas koti voidaan myös suhteellisen vaivattomasti määritellä ja ymmärtää yleisellä sekä yhteisöllisellä tasolla. Kuuluminen ja kiinnittyminen ovat ihmisen tapoja olla maailmassa, minkä vuoksi kodin voidaankin katsoa kytkeytyvän ihmisenä olemisen peruskysymyksiin (Jäntti 2018: 1).

Ihmiset tulkitsevat maailmaa kukin yksilöllisellä ja uniikilla tavallaan, jonka myötä muodostamme omia henkilökohtaisia merkityksiämme. Samalla kuitenkin kommunikoimme myös yhteisen kulttuurisen kehyksen sisällä. (Hall 1997: 18.) Merkityksellistämme siis maailmaa sekä omista henkilökohtaisista kokemuksistamme että kulttuurisista ja sosiaalisista lähtökohdista käsin. Tarkoitukseni on tuottaa tietoa tästä tavastamme jäsentää ympäröivää maailmaa. Tätä kautta tavoitteenani on myös pohtia ja ymmärtää representaatioiden taustalla vaikuttavia tekijöitä ja näin ollen tuoda esille tietoa perhekodeissa asuvien nuorten kokemuksista ja ajatuksista.

Uskon siis, että tutkimuksesta saatujen havaintojen avulla on mahdollisuus sekä oppia tavastamme kielentää ympäröivää maailmaa että saada arvokasta tietoa perhekodeissa asuvien nuorten ajatuksista. Kirjoitelmien käyttäminen menetelmänä puolestaan nostaa esille luovan kirjoittamisen monipuoliset mahdollisuudet, jopa terapeuttisena identiteetin kehittymistä ja yksilön kasvua tukevana keinona (Auvinen 2016: 11). Lisäksi uskon, että tutkielmasta saaduilla tuloksilla voi olla pedagogista hyötyä lasten ja nuorten kanssa työskentelevien koulutukselle. Vähintäänkin ne tarjoavat mahdollisuuden ymmärtää erilaisista kodeista tulevia lapsia ja nuoria paremmin.

Ainoastaan vuoden 2017 aikana kodin ulkopuolelle sijoitettiin yhteensä 17 956 lasta, joista 13 prosenttia sijoitettiin ammatillisiin perhekoteihin (THL 2018: 3–5). Lasten ja nuorten kokemukset esille tuovan tutkimuksen määrä on koettu liian vähäiseksi sekä asiantuntijoiden että alalla työskentelevien toimesta (Pekkarinen 2011: 51). Ilmiötä on siis laajuudestaan huolimatta tutkittu suhteellisen vähän, vaikka tarpeen tutkimukselle ovat esittäneet monet eri tahot.

1.2 Aiempi tutkimus

Representaatioiden ja diskurssien tutkiminen on ollut suosittua useilla eri tieteenaloilla. Kodin representaatioita on tutkittu kuitenkin vielä melko vähän. Jäntti (2012–2018) on hahmotellut kodin merkityksiä mielenterveyteen liittyvien teemojen kautta muutamissa tutkimushankkeissaan. Väitöskirjassaan (2012) Jäntti tarkastelee kodin merkityksiä naisten omaelämäkerrallisissa hulluuskertomuksissa. Tutkijatohtorihankkeessaan (2014–2017) hän syventyy tarkastelemaan nuorten mielenterveyskuntoutujien käsityksiä kodista soveltavan draaman avulla. Näitä tuloksia Jäntti hyödyntää *THEATRE*-hankkeessaan (2016–2018), jossa tarkastellaan teatterin keinoin kodin merkityksiä sekä sitä kautta mahdollisuuksia parantaa kuntoutujien asumispalveluja. Tutkimushankkeidensa pohjalta Jäntti on koonnut listan kodin ulottuvuuksista. Kodin ulottuvuuksilla hän viittaa erilaisiin tekijöihin, jotka nähdään kodin rakentumisen kannalta merkityksellisinä ja tärkeinä. Näitä tekijöitä ovat muun muassa suhteet, tunteet, identiteetti, toiminta ja sosiaalisuus. Jäntin mukaan koti on kuitenkin ennen kaikkea kysymys, johon vastaamme eri yhteyksissä ja elämänvaiheissa hieman eri tavoin. (Jäntti 2018: 102–105.)

Koteja on tarkasteltu jonkin verran myös sisustuksen näkökulmasta. Esimerkiksi Tiaisen (2015) pro gradu -tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan sisustuslehtien muodostamaa kuvaa suomalaisista kodeista. Vaikka tutkimuksessa keskitytäänkin kodin visuaalisiin sekä materiaalsiin elementteihin, paneudutaan niiden puitteissa myös pohtimaan kodin käsitettä sekä sen määritelmää ja merkitystä. Tutkimuksessa nostetaan esille niin kutsutut unelmakodit. Unelmakoteja tarkastelemalla on mahdollisuus tutkia sitä, keitä olemme, haluaisimme olla ja sitä, mitä meiltä odotetaan. Unelmakotien myötä esille nousevat muun muassa kaupallisuuden ja kuluttamisen kysymykset osana kotiin liittyviä vaatimuksia. (Tiainen 2015:52–55.)

Johanssonin ja Saarikankaan (2009) artikkelikokoelmassa käsitellään kodin ilmiötä monipuolisesti muun muassa asumisen ja kuulumisen näkökulmasta. Samalla pohditaan myös kodin kulttuurisia ja historiallisia аспекteja. Kodilla on tiivis suhde sosiaaliseen jatkuvasti esillä olevaan maailmaan, vaikka se samalla toimii myös oman henkilökohtaisen yksityiselämämme estradina. Koti nähdäänkin hyvin monimerkityksellisenä käsitteenä, jota on haasteellista ja vaikeaa määritellä. (Johansson, Saarikangas 2009:11–12.)

Stott sekä Doyle puolestaan tarkastelevat artikkelissaan lastenkirjallisuudessa esiintyviä kodin representaatioita. Stottin sekä Doylen (1993) mukaan lastenkirjallisuuden tyypillinen ja yleinen teema ovat erilaiset ympäristöt, jotka nähdään joko vihamielisinä tai ystävällisinä. Tarinan päähenkilöllä on heidän mukaansa usein suhteita erilaisiin paikkoihin, jotka joko ovat tai eivät ole koteja.

Koti taas nähdään paikkana, jossa on lohtua, turvaa ja hyväksyntää. Se on myös paikka, jossa fyysiset ja emotionaaliset tarpeet tulevat tyydytetyiksi. Koti määrittyykin heidän mukaansa lapsen oman suhtautumisen kautta. (Stott & Doyle 1993: 223.)

Kielen ja kirjallisuuden tutkimuksen ulkopuolella huostaanotettujen lasten kokemuksia on tutkittu lasten omasta perspektiivistä muun muassa yhteiskunta- sekä kasvatustieteiden, psykologian ja sosiaalityön parissa. Tutkimuksen määrää voidaan kuitenkin pitää suhteellisen vähäisenä. Eronen (2012) tarkastelee väitöskirjassaan lastenkodissa asuvien lasten (nyt jo aikuisten) kertomuksia narratiivisella tutkimusmenetelmällä. Tutkimuksessa hän nostaa esille kerrottavuuden teeman. Kerrottavuuteen vaikuttaa yhteiskunnallinen ja historiallinen suhtautuminen, joka voi niin ikään kannustaa unohtamaan tai muistamaan. (Eronen 2012: 6.) Tämä on merkityksellinen teema myös oman tutkielmani kannalta.

Lisäksi huostaanotettujen lasten kokemuksia käsitteleviä pro gradu -tutkielmia on tehnyt muun muassa Barkman (2004) sijoitettujen lasten kertomista elämäntarinoista, Kuhalampi (2005) koulukokemuksista sekä Huuromonen (2009) useissa eri paikoissa asuneiden huostaanotettujen nuorten kertomuksista. Yhteisiksi teemoiksi muodostuvat marginaaliryhmän kokemusten esiin nostaminen, jonnekin kuulumisen ja kiinnittyminen sekä kertomusten ja tarinoiden kytkeytyminen osaksi identiteettiä ja minuuden rakentumista. Koti ei aikaisemmassa huostaanotettuja lapsia koskevassa tutkimuksessa kuitenkaan nouse merkittävästi esille, vaan kytkeytyy ennemminkin vanhemmuuden, huostaanoton ja koulumaailman kysymyksiin. Näin ollen koen, että koti on teemana tärkeä ja merkityksellinen.

Tutkimuskysymykseni onkin:

1. Millaisia kodin representaatioita perhekodissa asuvien nuorten kirjoittamissa *koti*-aiheisissa kirjoitelmissa esiintyy?

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Viitekehystenä diskurssintutkimus

Tutkimukseni sijoittuu diskurssintutkimuksen alalle. Diskurssin käsitettä on yksiselitteisesti melko haasteellista määritellä. Yleisesti ja etenkin kielitieteen parissa diskurssin voidaan nähdä tarkoittavan kaikkea puhuttua ja kirjoitettua kieltä (Fairclough 1992: 3). Diskurssin käsitteen myötä on tärkeää kuitenkin erotella kaksi eri tasoa. Diskurssilla (*yks.*) viitataan yleisesti kielenkäyttöön. Diskursseilla (*mon.*) puolestaan tarkoitetaan erilaisia identiteettiimme ja toimintaamme kytkeytyneitä merkityksellistämisen tapoja. Näin ollen diskurssintutkimuksen puitteissa tarkastellaan monipuolisesti erilaisia kielenkäytön tapahtumia. Diskurssianalyysiin tai diskurssintutkimukseen on useita erilaisia lähestymistapoja, jotka kukin toimivat toisiaan paremmin erilaisissa tilanteissa ja tutkimuskysymyksissä. (Gee 1999: 4–7.)

Puhutun ja kirjoitetun kielen tuottamisprosessissa on paljon eroja, vaikka niistä kummatkin kuuluvat diskurssintutkimuksen kentälle. Puhuja joutuu suhteuttamaan kielenkäyttötilanteessa puheenvuoronsa vastapuolen reaktioihin, puheenvuoroihin sekä hyväksymään sanomansa pysyvyyden. Kirjoittaja puolestaan voi muokata tekstiään paineettomassa ympäristössä sekä vaihtaa mieliä pidettään, mutta toisaalta hän ei taas saa välitöntä palautetta sanomastaan. (Brown & Yule 1983: 4–5.) Valitsin kirjoittamisen metodiksi tutkielmaani, sillä uskon sen olevan osallistujille puhetilannetta paineettomampi lähestymistapa. Tärkeää on kuitenkin muistaa, että tekstikään eivät ole itsenäisiä ja irrallisia merkityskokonaisuuksia, vaikka ne syntyisivätkin vuorovaikutuksesta erillään. Jokainen teksti muodostuu aina osana yhtä tai useampaa diskurssia. (Luukka 1994: 25.)

Diskurssien avulla välitetyt merkitykset ovat sosiaalisesti rakentuneita. Näin ollen diskurssintutkimuksessa kieltä ei tarkastellakaan irrallisena, vaan osana ihmisyyttä ja sen sosiaalista toimintaa. (Fairclough 1992: 36.) Diskurssianalyysin viitekehystenä voidaan näin ollen pitää sosiaalista konstruktionismia (Pynnönen 2013: 9). Kielen sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden hahmottaminen onkin diskurssintutkimuksen, esimerkiksi juuri representaatioiden tarkastelun, kannalta välttämätöntä. Vaikka tutkielman aineisto koostuukin kirjoitetuista teksteistä, pyrin tarkastelemaan tutkimukseen osallistujia sosiaalisina vuorovaikuttajina. Heidän valintoihinsa vaikuttavat siis väistämättä niin sosiaaliset ja kulttuuriset olosuhteet kuin normit, käytännöt ja uskomuksetkin. Tässä tapauksessa valintojen taustalla voivat vaikuttaa myös esimerkiksi kerrottavuuden seikat, kuten kirjoittajan halu suojella itseään (Eronen 2012: 5–7).

Geen (1999) mukaan diskurssianalyysillä on oltava selkeä ydin. Analyysin tarkoituksena ei ole tutkimussisällön tarkka kuvaaminen ja esittäminen. Päämääränä on sen sijaan teoreettisen viitekehyksen puitteissa löytää näyttöä sekä sitä kautta selityksiä sille, miksi kieli toimii kyseisillä tavoilla tietyissä yhteyksissä. Esimerkiksi tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena ovat diskurssintutkimuksen viitekehyksen puitteissa kodin representaatiot. Aineiston kokonaisvaltaisen esittelyn sijaan pyrin keskittymään niin seikkoihin, jotka ovat oman tutkielmani kannalta merkityksellisiä. Toisaalta on tärkeää tiedostaa tutkijan vastuu, sillä tämän oma tulkinta sekä päätökset vaikuttavat aina analyysiin ja sen lopputuloksiin (Fairclough 1992: 35). Tutkijan on siis syytä olla valintojensa suhteen avoin.

Fairclough (1992) korostaa, että diskurssianalyysissä tulisi keskittyä sekä tekstin rakenteen että sitä kautta diskurssien säännönmukaisuuden hahmottamiseen. Hänen mukaansa niin tekstit kuin diskurssit sekä diskurssien väliset suhteet ja rajat muuttuvat sosiaalisten olosuhteiden muutosten mukana. Hän kuitenkin toteaa näiden muutosten sekä diskurssien välisen suhteen olevan usein ryhmän jäsenille varsin näkymätön.

Diskurssien voidaan siis nähdä olevan taipuisia ja joustavia sekä muovautuvan sosiaalisen yhteisön jäsenten välisen merkityksenvaihdon mukana. Esimerkiksi representaatiot eivät ole irrallisia, vaan niiden syntyä ohjaavat sosiaalisen yhteisön olosuhteet. Gee (1999) toteaaakin, että meistä jokainen on ikään kuin osa diskurssien verkostoa, jossa diskurssit myötävaikuttavat keskenään joskus luoden jopa diskurssien risteymiä. Ihmiset siis jatkuvasti ylläpitävät ja tuottavat diskursseja. Näin ollen elämän voi katsoa olevan ikään kuin ”ajatusten palapeli”, jossa kaikki vuorovaikutus tapahtuu diskurssien sisällä.

2.2 Representaatio käsitteenä

Diskurssintutkimuksen yksi keskeisistä käsitteistä on representaatio. Webb (2008) määrittelee representaation tarkoittavan kielen välityksellä muodostettua merkitystä. (Webb 2008: 17). Representaatiot rakentuvat kahden eri kyvyn avulla: kyvyn muodostaa merkityksiä niin konkreettisista kuin abstrakteista asioista sekä kyvyn muuntaa nämä merkitykset kielelliseen muotoon. Merkitysten muodostaminen perustuu taitoon järjestellä mielen käsitteitä sekä kykyyn muodostaa yhteyksiä näiden käsitteiden välille. (Hall 1997: 17.) Kieli on puolestaan väline, joka mahdollistaa semioottisen järjestelmänsä avulla representaation muuntamisen konkreettiseen muotoon (Webb 2008: 40). Kieli on siis prosessin näkyvä osa, joka havainnollistaa merkityksiä näkyvällä tavalla.

Ajatukset ja tunteet vaikuttavat siihen, miten representoimme eli siihen millaisia merkityksiä muodostamme ja miten eri asioita kuvaamme. Hall (1997) toteaaakin, että ero tiilikasan, talon ja kodin välillä onkin vain se, mitä me ajattelemme, tunnemme ja sanomme siitä. (Hall 1997: 3.) Kielen välityksellä representoimme maailman ilmiöitä esimerkiksi nimeämällä, kuvaamalla ja asettamalla niitä tiettyyn hierarkkiseen järjestykseen. Lisäksi representoimalla vedämme rajan merkityksettömän ja merkityksellisen välille. Mainitsemme jotain ja samalla jätämme jotakin mainitsematta. (Pynnönen 2013: 18.) Niin ikään representaatiot eivät ole sattumanvaraisia, vaan järjestyneitä sekä tiettyjä seurauksia omaavia tekoja (Potter 1996: 42). Tapamme kuvata tai olla kuvaamatta tiettyjä käsitteitä vaikuttaa ihmisiin ympärillämme.

Potter (1996) havainnollistaa representaation luonnetta peilimetaforan avulla. Peilin pintaa katsomalla näemme heijastuksen, joka edustaa meille tietynlaista kuvaa ”totuudesta”. Samoin toimii kieli, joka kuvaa meille ”totuutta” tietyllä tavalla. Samoin kuin peilin heijastama kuva myös kielen muodostamat ajatukset kietoutuvat osaksi ihmisen omaa todellisuutta. Kuitenkin kuten peilin heijastama kuva voi myös kielen välittämä totuus olla valheellinen tai vääristynyt. Tällöin epätotuus voi ilmentää totuutta. (Potter 1996: 97–98.) Onkin tärkeää muistaa, että representaatiot eivät ole varsinaisesti totta, vaan pikemminkin yksilön käsitys, johon vaikuttavat niin omat henkilökohtaiset kokemukset kuin kulttuurinen ulottuvuus.

Kulttuurinen ulottuvuus on monella tapaa läsnä representaation käsitettä tarkastellessa. Hall (1997) toteaa, että oikeastaan yksinkertaistettuna voidaan todeta, että juuri kulttuurissa on kyse merkitysten jakamisesta. Siis olennainen osa prosessia, jossa muodostamme ja jaamme merkityksiä, on niiden jatkuva suhteuttaminen kulttuurisiin normeihin ja käytänteisiin (Hall 1997: 1–3). Täten sekä merkitysten jakamisen että niiden kielentämisen avulla kytkeydymme omien asenteidemme, ajatustemme sekä tietojemme kanssa osaksi yhteiskuntaa (Webb 2008: 39). Tutkimalla tapaamme representoida – siis kuvata asioita – on meillä mahdollisuus päästä käsiksi ihmisen piilevään sisäiseen maailmaan, ajatuksiin, uskomuksiin ja tunteisiin sekä toisaalta myös siihen, millaiset kulttuuriset tekijät ohjaavat merkitysten muodostamistamme.

3 AINEISTON KUVAUS JA ANALYYSIMENETELMÄ

3.1 Tutkimuksen toteuttaminen - luovaa kirjoittamista kodista

Tutkimuksen aineisto koostuu neljän 16–17-vuotiaan perhekodissa asuvan nuoren kirjoitelmasta, joiden aiheena on koti. Tekstit vaihtelivat pituuden ja kirjoittajien sukupuolen suhteen seuraavasti: tyttö 16-vuotta kirjoitti 178 sanaa, tyttö 17-vuotta 183 sanaa, poika 16-vuotta 143 sanaa ja poika 17-vuotta 134 sanaa. Sanamäärästä riippumatta teksteissä käsiteltiin kaikissa monipuolisesti kotiin liittyviä teemoja. Tekstit olivat tyyliältään, sävyiltään ja muodoltaan hyvin yhteneväisiä. Myös representaatioiden kautta nousi esille selkeitä yhteisiä teemoja. Tämän vuoksi tein päätöksen analysoida sekä tarkastella tekstien tuloksia yhtenä kokonaisuutena.

Kirjoitelmat tuotettiin luovan kirjoittamisen vapaalla metodilla. Luovassa kirjoittamisessa keskeistä on, ettei kirjoittamiselle ole asetettu sääntöjä. Tällainen kirjoittaminen eroaa siis suuresti normatiivisesta kirjoittamisesta, johon olemme tottuneet esimerkiksi kouluissa. Luovaan kirjoittamiseen liittyy mahdollisuus ilmaista itseään sekä tuoda vapaasti esille omia ajatuksiaan, tunteitaan ja muistojaan. (Bolton 1999: 16.)

Pyrin ohjailemaan kirjoittamisprosessia mahdollisimman vähän, jotta nämä luovan kirjoittamisen tärkeät elementit pääsivät toteutumaan. Kirjoitelman ohjeena oli kirjoittaa vapaasti aiheesta *koti* keskittymättä tekstin normatiivisuuteen. Aineisto eli kirjoitelmat kerättiin kertaluontoisesti perhekodin tiloissa sovittuna ajankohtana. Kirjoittamiseen varattiin rauhallinen ympäristö, joka tarjosi mahdollisuuden katkeamattomaan kirjoittamiseen. Osallistujat kirjoittivat kirjoitelmat käsin, mutta kirjoitelmat skannattiin sekä analyysivaiheessa kirjoitettiin puhtaaksi tietokoneella.

Luova kirjoittaminen valikoitui tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi useasta syystä. Luovan kirjoittamisen avulla kirjoittajalla on mahdollisuus luoda oma todellisuutensa, jonne hän voi sovittaa omat tunnetilansa sellaisina kuin ne ovat (Heikkilä 1983: 47). Toisin sanoen tutkittava luo kirjoittaessaan todellisuuden, johon tutkija ei pääse esimerkiksi vuorovaikutuksen keinoin myötävaikuttamaan. Luovan kirjoittamisen avulla kotia on mahdollisuus kuvata kirjoittajan omasta perspektiivistä ilman ulkopuolisen asettamia rajoja. Tässä ympäristössä kirjoittaja voi nostaa esille juuri sen, minkä hän itse kokee merkitykselliseksi tai oleelliseksi. Myös kotiin liittyvät tunteet on mahdollista purkaa ja jäsenellä kirjoittajan haluamalla tavalla. Tällöin tutkittavia ei vaadita jakamaan asioita, jotka voisivat olla liian arkaluontoisia tai herkkiä. Tämä tukee tutkimuksen eettisyyttä.

Kirjoittaminen on työkalu, jonka välityksellä meillä on parempi mahdollisuus päästä tutkimaan tiedostamatonta ajatteluaamme (Bolton 1999: 22). Näin ollen on mahdollista päästä tarkaste-

lemaan esimerkiksi kirjoittajan asenteita ja arvomaailmaa (Heikkilä 1983: 49). Luovalla kirjoittamisella voidaan siis katsoa olevan syvempi yhteys autenttiseen minuutemme ja identiteettiimme. Minuus ja identiteetti taas usein ovat kiinteästi sidoksissa kotiin ja sen teemoihin (Jäntti 2018: 103).

Uskon, että kirjoittamisen kautta voimme päästä ainutlaatuisella tavalla käsiksi todellisiin ajatuksiimme ja tunteisiimme. Tämä on erityisen tärkeää representaatioita tutkittaessa. Tapamme hahmottaa maailmaa ei koostu vain tiedostamistamme asioista. Taustalla on uskomuksia, käsityksiä, tunteita ja kokemuksia. Nämä seikat taas muokkaavat varsin tiedostamattomasti ajatteluamme. Tarkoituksenani onkin päästä tarkastelemaan representaatioita mahdollisimman ”paljaina” ja tuoda tämä mielenkiintoinen tiedostamaton aines esiin osana kodin käsitettä.

3.2 Analyysimenetelmänä diskurssianalyysi

Analysoin tutkielman aineiston diskurssintutkimuksen viitekehystä hyödyntäen. Diskurssintutkimus on laadullista tutkimusta. Laadullinen analyysi koostuu tiivistetysti siitä, että aineistossa keskitytään tutkimuksen kannalta olennaisiin seikkoihin, jotka pyritään yhdistelemään. Tämän jälkeen niitä tulkitaan, ja lopulta luodaan jonkinlainen merkityskokonaisuus. (Alasuutari 2011: 32–33.) Laadullisen tutkimuksen päätavoitteena korostuukin erilaisten ilmiöiden ymmärtäminen (Kalaja, Alanen & Dufva 2011: 19). Tämä on tavoitteena myös omassa tutkielmassani.

Lähestyin aineiston analyysia tutkimuksen kannalta merkityksellisimmän käsitteen, representaation, kautta. Tätä diskurssianalyysin käsitettä silmällä pitäen lähdin tarkastelemaan sitä, miten kotia kuvataan ja millainen kuva kodista rakentuu. Tarkastelin representaatioita keskittymällä kuvaamiseen, nimeämiseen, toimijuuden rakentumiseen sekä sävyyn. Tarkastelun kohteena olivat siis erilaiset kielelliset seikat, kuten sanaluokat, sanavalinnat, metaforiset ilmaukset sekä erilaiset lauseenjäsenet ja lauserakenteet.

Representaation kannalta keskeinen käsite on kuvaaminen eli se, miten eri asioita kuvataan. Kuvaamisen myötä tietyt seikat tai ominaisuudet painottuvat. (Pynnönen 2013: 17.) Kuvaamista tarkastellessani tutkin muun muassa eri sanaluokkia. Esimerkiksi verbejä havainnoidessa tarkastelin tekemisen aktiivisuutta ja passiivisuutta sekä sitä, miten tekemiseen suhtaudutaan. Havaintojen kautta kodista muodostuu jonkinlainen merkityskokonaisuus eli kuva.

Nimeämistä tutkimalla tarkastelin sitä, millaisia nimityksiä kodille tai siihen läheisesti kytkeytyville käsitteille annetaan. Kieltä käyttäessään kirjoittaja tekee valintoja, joilla hän laittaa asioita tietynlaiseen arvojärjestykseen eli hierarkiaan. Nimeämällä asioita kirjoittaja osoittaa siis esimerkiksi suhtautumistaan tai tunteitaan erilaisia käsitteitä kohtaan. Kirjoittaja tekee ikään kuin kielelli-

siä tekoja asettaessaan asioita tärkeysjärjestykseen. (Pynnönen 2013: 18.) Täten erilaisten asioiden arvottaminen on mahdollista. Kuten teoriaosuuden esimerkissä todettiin: ”Ero tiilikasan ja kodin välillä vain se, mitä me ajattelemme, tunnemme ja sanomme siitä” (Hall 1997: 3). Nimeämistä tarkastelin muun muassa analysoimalla kotia kuvaavia substantiiveja.

Toimijuutta tutkin tarkastelemalla muun muassa sitä, ketkä tilanteeseen osallistuvat, kuinka he toimivat ja millaista toiminta oli. Toiminta voi esimerkiksi olla toivottua, onnistunutta tai epävarmaa. (Koponen & Laaksonen 2009: 48.) Halliday (2014) jakaa toiminnalliseen prosessiin osallistumisen päätyyppeihin, joita ovat materiaallinen (tapahtumaan osallistuminen), mentaalinen (näkökulma tai tunne) ja relationaalinen (oleminen tai määrittäminen) (Halliday 2014: 213–214). Toiminta voi siis olla esimerkiksi varsinaista osallistumista tai vaihtoehtoisesti jonkin tunteen tai näkökulman ilmaisemista. Toimijuutta on mahdollista tarkastella esimerkiksi lauseenjäsenten, modusten, passiivin ja nollapersoonan välityksellä (Koponen & Laaksonen 2009: 49–51). Tarkastellessani toimijuutta purin tekstin osat ensin lauseisiin, jonka jälkeen tarkastelin lauseenjäsentiä sekä niiden roolia lauseessa sekä tekstissä. Tämän lisäksi tarkastelin muun muassa verbien modaalisuutta. Olin kiinnostunut siitä, miten suhteessa kotiin toimitaan ja millaista toiminta on.

Sävyllä tarkoitetaan jonkin lausuman propositionaalisen merkityksen osaksi liittyvää lisämerkitystä. (VISK §821) Sävy vaikuttaa siis siihen, millainen kuva puhuttavasta asiasta syntyy (Öörni 2018: 1). Sävy syntyy esimerkiksi käyttämällä sävypartikkeleita, jotka ovat joko yksittäisiä pieniä sanoja kuten *nyt*, *aina* ja *vasta* tai liitteitä kuten *-hAn* ja *-pAs* (VISK §821). Tämän lisäksi sävy voi rakentua muun muassa rekisteristä, adjektiivien käytöstä, rakenteesta ja tyylistä (Öörni 2018: 2). Tarkastelemalla sävyä, jolla kodista puhutaan, hahmottelen sitä, millainen kuva kodista samalla välittyy.

Pyrin tarkastelemaan kuvaamisen, nimeämisen, toimijuuden sekä sävyn tiimoilta useita kielellisiä seikkoja (sanaluokat, metaforiset ilmaukset, lauserakenteet, lauseenjäsenteet, roolit) mahdollisimman monipuolisesti. Aloitin analyysin keskittymällä yksittäisten tekstien kielellisiin seikkoihin ja niiden myötä esille nouseviin representaatioihin. Tämän jälkeen otin tarkasteluun kaikki tekstit yhtenäisenä kokonaisuutena vetäen yhteyksiä eri tekstien välille. Pyrin hahmottelemaan kaikille teksteille yhteisiä representaatioteemoja, jotka nousivat esille voimakkaimmin. Päätin koota ja esittää tulokset näiden representaatioteemojen mukaan. Esittelen siis tulokset nostamalla ensin esille representaation, jonka jälkeen havainnollistan representaation syntyä kielellisellä evidenssillä. Lisäksi nostan esille esimerkkejä aineistosta. Osana tulosten tarkastelua hyödynnän Jäntin (2018) mainitsemia kodin ulottuvuuksia.

3.3 Tutkimuksen eettisyys – haavoittuvat tutkittavat ja sensitiivinen tutkimusaihe

Tutkimusryhmän haavoittuvaisuuden riski sekä sensitiivinen tutkimusaihe vaativat erityisen tarkkaa tutkimusetiikan huomioimista. Haavoittuviksi katsotaan tutkittavat, jotka ovat joko ikänsä (lapsi, nuori, vanhus) tai hallinnollisen oikeusasemansa puolesta riippuvaisessa tai alisteisessa suhteessa auktoriteettiin (Luomanen & Nikander 2017: 245). Näin ollen huostaanotettujen nuorten voidaan katsoa olevan haavoittuvia niin ikänsä kuin hallinnollisen riippuvuussuhteensa vuoksi. Sensitiivisiksi tutkimusaiheiksi taas luokitellaan teemat, joissa käsitellään henkilökohtaisia tai raskaita asioita, kuten perheväkivaltaa tai elämän ja kuoleman kysymyksiä (Luomanen & Nikander 2017: 246).

Kodin representaatioiden tutkiminen ei siis varsinaisesti lukeudu sensitiivisiin tutkimustee-moihin. Kyseisen tutkimusryhmän puitteissa tulee sitä kuitenkin ehdottomasti sellaisena tarkastella. Jo ennestään haavoittuvaisen ryhmän kohdalla sensitiivisyyttä ja haavoittumisen riskiä lisää se, että tutkimukseen osallistuvat nuoret ovat joutuneet historiansa aikana luopumaan biologisen perheensä kodista. Näin ollen kodista kirjoittaminen voi nostaa esille vaikeita ristiriitaisia tai epämiellyttäviä tunteita, vaikka tehtävän neutraali ohjeistus ei tähän pyrikään.

Tutkimuksen etiikan huomioon ottaminen leikkaa läpi vahvasti tutkimusprosessin jokaisen vaiheen: tutkimuksen suunnittelun, aineistonkeruun, aineiston analyysin, tulosten hahmottelun sekä tulosten pohdinnan. Tutkimusta suunniteltaessa on tehtävä kokonaisvaltainen arviointi tutkittavien osallistumisen mahdollisuudesta. Tutkimuseettinen neuvottelukunta määrittelee alaikäiseksi alle 15-vuotiaan ja vaatii heidän kohdallaan huoltajien suostumuksen (TENK 2009: 5–6). Näin ollen tutkimukseen osallistuvilta 16–17-vuotiaiden nuorten huoltajilta ei suostumusta tarvittu. Tässä tapauksessa lupa tutkimuksen toteuttamiseen pyydettiin kuitenkin osallistujien lisäksi perhekodilta, sillä tutkimus toteutettiin heidän tiloissaan. Tämän lisäksi perhekodin vanhemmat arvioivat tutkijan kanssa tutkimukseen osallistumisen turvallisuutta eli sitä, onko tutkimuksella riskiä aiheuttaa tutkitaville ahdistusta, hämmennystä tai kärsimystä. Sekä tutkittavat että perhekodin vanhemmat pitivät osallistumista turvallisena. Tutkimukseen osallistuvat nuoret osoittivat selvästi halukkuutensa osallistua tutkimukseen ja allekirjoittivat tutkimusluvut.

Tulosten raportoinnissa tärkeää on, että tutkittavien henkilötietoja tai tunnistettavuuteen johtavia seikkoja ei missään tapauksessa tuoda julki tutkimuksen yhteydessä. Henkilötiedoilla tarkoitetaan kattavasti kaikkea tunnistettavuuteen johtavaa tietoa tutkittavasta tai hänen perheestään. (TENK 2009: 8.) Tämä on erityisen tärkeää huomioida, kun tutkittavana on selvästi rajattu pieni joukko. Tutkimuksen yhteydessä ei tämän vuoksi paljasteta esimerkiksi perhekodin sijaintia, tutkit-

tavien nimiä tai muita tunnistettavuuteen johtavia seikkoja. Tutkittaviin viitattiin tutkimuksen aikana ainoastaan tunnisteilla esim. *tyttö 17-vuotta*, eikä kirjoitelmista nostettu tarkastelun kohteeksi seikkoja, jotka olisivat voineet johtaa henkilötietojen paljastumiseen.

Aineistonkeruutapaan, luovien kirjoitelmien kirjoittamiseen, liittyy myös huomioitavia seikkoja. Siitä huolimatta, että kirjoittaja johtaa kirjoitusprosessia, ohjaa luova kirjoittaminen itsetutkiskeluun, jolla on riskinsä aiheuttaa tutkittavalla myös epämiellyttäviä tunteita. Itsetutkiskeluun pohjautuvassa kirjoittamisessa tärkeää onkin tiedostaa haavoittuvaisuuden riski. (Auvinen 2016: 118.) Keskityin tiedostamaan tämän riskin sekä toimimaan sen mukaisesti. Kirjoitustehtävän ohjeistus pyrittiin muotoilemaan muotoon, jossa se ohjailisi kirjoitusprosessia mahdollisimman vähän. Tällöin se ei myöskään kannustaisi epämiellyttävien seikkojen ja tunteiden käsittelyyn. Tehtävän ohjeistus muotoiltiinkin seuraavasti: ”Kirjoita vapaasti aiheesta koti. Sinun ei tarvitse kiinnittää huomiota tekstin ulkoisiin seikkoihin, kuten oikeinkirjoitukseen tai kappalejakoon.” Myös tutkimuseettinen neuvottelukuntakin korostaa, että arkaluontoisuuden ja yksityisyyden rajat määrittelee kirjoittaja itse (TENK 2009: 7).

Lisäksi on tärkeää, että tutkittavat saavat riittävät materiaalit sekä informaation tutkimuksen sisällöstä ja kulusta (Luomanen & Nikander 2017: 247). Pyrin ylläpitämään vuorovaikutusta tutkittavien kanssa ennen tutkimusta, sen aikana sekä sen jälkeen. Tietenkin siten, että kirjoittamiselle varattu aika oli selvästi rauhoitettu tekstien tuottamiselle. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa tutkimus ja sen vaiheet käytiin läpi yhdessä osallistujien kanssa. Tutkimuksessa tarvittavat lomakkeet pyrittiin muokkaamaan kielelle, joka olisi nuorille mahdollisimman helposti omaksuttavissa. Mahdollisuus kysymysten esittämiselle tarjottiin avoimesti.

Ennen kirjoitusprosessin aloittamista korostin, että tutkittavien tulee ainoastaan kirjoittaa asioista, joiden jakaminen tuntuu hyvältä ja luontevalta. Kirjoittamisen jälkeen keskustelimme jokaisen osallistujan kanssa henkilökohtaisesti kirjoittamiseen liittyvistä tuntemuksista ja ajatuksista. Kirjoittajat kuvasivat pääosin kirjoittamisen olleen *helppoa* sekä *kivaa* ja aiheen olleen *helposti lähestyttävä*. Eräs kirjoittaja kuvasi kirjoittamisen olleen *mieluista*, mutta samalla myös *koskettavaa*. Tämän hän koki kuitenkin hyvänä asiana. Osa kirjoittajista kertoi myös aikaisemmin kirjoittaneensa päiväkirjaa, mikä lisäsi heille tehtävän luontevuuden tunnetta.

Aineistoa analysoidessa sekä tuloksia muotoillessa tärkeää on muistaa, ettei tunnistettavuuteen johtavia seikkoja oteta mukaan tutkimukseen. Niitä ei onneksi ilmaantunut ollenkaan. Merkityksellistä oli kuitenkin pohtia tuloksia kirjatessa sitä, mitä on tutkimuseetiikan puitteissa mahdollista jakaa. Esimerkiksi vaikeat tai surulliset kokemukset koskettavat myös muita osapuolia kuin tutkittavia itseään. Tutkimuksen nimissä ei ole tarkoitus loukata, arvostella tai syyllistää ketään. Toisaalta jokaisen ihmisen omat kokemukset kuvastavat voimakkaasti esimerkiksi ajattelumme taustal-

la olevia vaikuttajia, ja näin ollen niiden jättäminen tutkimuksen ulkopuolelle saattaisi johtaa tutkimuksen aitouden vähenemiseen. Tämän asian kanssa pyrin äärimmäiseen tarkkuuteen sekä kaikkien osapuolten huomioimiseen.

4 KODIN REPRESENTAATIOT KIRJOITELMISSA

4.1 Turvapaikka, jossa ihmiset huolehtivat toisistaan

Kotia kuvaillaan kirjoitelmissa turvallisiksi *paikaksi* tai *ympäristöksi*, jossa vanhemmat pitävät huolta lapsista. Kotia kuvataan herkillä ja emotionaalisesti latautuneilla substantiiveilla, kuten *turvapaikka*, *turva* ja *suoja*. Nämä turvaan ja suojaisuuteen viittaavat substantiivit toistuvat kaikissa kirjoitelmissa. Erässä kirjoitelmassa kyseinen teema on valittu jopa otsikoksi: *Koti=turvapaikka*. Jäntti toteaaakin, että: ”Koti voi olla myös tunne siitä, että on niin turvassa, että oma itse ja omat rajat ikään kuin liukenevat paikkaan, jossa on” (Jäntti 2018: 102). Nimenomaan tämä turvan syvä kaipuu ja kokeminen korostuvat kirjoitelmissa voimakkaasti. Turvallinen koti nähdään elinehtona ja turvan merkityksellisyyttä osana kotia korostetaan peittelemättä ja sen tärkeyttä perustellaan muun muassa kertomalla omista turvattomuuden kokemuksista. Sanakirjan määritelmän mukaan *turva* on jotakin, mikä turvaa, suojaa ja varjelee tai jotakin johon voi turvautua. Se voi myös tarkoittaa turvallista olotilaa tai turvattuna oloa. (KS s.v. *turva*) Koti nähdäänkin paikkana, jossa keskeisintä on tuntea olevansa turvassa.

Kotia kuvaillaan myös paikkana, jossa asuu itselle tärkeitä ja merkityksellisiä ihmisiä, jotka huolehtivat toisistaan. Kirjoitelmissa esiintyy substantiiveja kuten *perhe*, *vanhemmat*, *lapset* ja *ystävät*. Erityisesti *vanhempien* rooli toimijoina on *huolehtia* sekä *tarjota hellyyttä*. Vanhemmat eivät esiinny toimijoina, jotka ilmaisevat omia ajatuksiaan toiminnan taustalla. Heidän rooliaan, merkitystään ja tärkeyttään osana kotia ja sen yhteistä toimintaa kuitenkin korostetaan voimakkaasti. Vanhempien toiminta kuvataan lähes eksistentiaalisena eli toiminta yksinkertaisesti vain tapahtuu tai on olemassa (Halliday 2013: 215). Vanhempien huolehtiminen nähdään välttämättömänä toimintana kodin rakentumisen kannalta, eikä sen olemassaoloa kyseenalaisteta. Sekä turvan kokemisen merkityksellisyys että vanhempien rooli turvan antajina korostuu esimerkeissä (1)–(3).

- 1) Koti on paikka, jossa on rakkautta, turvaa, lämpöä ja **vanhemmat, jotka huolehtii** ja jotka **välittää**.
- 2) Koti rakentuu perheen ympärille **turvapaikkana, suojana**.
- 3) **Vanhempien hellyys tuo turvaa** pelottavina hetkinä, kun jos turva on puuttunut ennen huostaanottoa.

Koti nähdään paikkana, joka rakentuu perheen ympärille siten, että perhe on *turvaa* ja *luottamusta* luova tekijä. Perheen rooli on *auttaa* ja *tukea*. Kodin ihmisiä kuvataan yleisesti ihmisinä, jotka *luovat turvaa* ja joihin *voi luottaa*. Heidän puoleensa *voi kääntyä* ja he *ovat tukena*. Kodin ihmisiin liitetään lämpöä, luottamusta ja läheisyyttä kuvaavia substantiiveja, kuten *yhteishenki*, *luottamus*, *rakkaus* ja *hellyys*. Kotia kuvataan lähes poikkeuksetta ihmisten välityksellä. Myös Jäntti nostaa esille tämä kodin sosiaalisen ulottuvuuden. Koti nähdään usein sosiaalisena tilana, jossa keskeistä eivät ole niinkään kodin materiaaliset ominaisuudet, vaan itse ihmiset. (Jäntti 2018: 104.) Tämä nousi voimakkaasti esille myös kirjoitelmissa, muun muassa esimerkissä (4).

4) Koti ei ole vain uusia huonekaluja tai uusia verhoja tai muuta sellaista. **Koti koostuu ihmisistä** siellä, yhteishengestä ja rakkaudesta.

4.2 Mahdollisuus kasvaa ja oppia, mutta myös rauhoittua ja pysähtyä

Kotia kuvaillaan paikkana, jossa *saa* tai *voi* tehdä monenlaisia asioita. *Saada* ja *voida* verbeillä ilmaistaan muun muassa oikeutta, mahdollisuutta, pystymistä ja lupaa (KS s.v. *saada*, *voida*). *Saada* verbi voidaan tulkita myös deonttiseksi, jolloin sillä voidaan ilmaista puheyhteisön normeja (VISK § 1668). Suurin osa kotiin liitettävästä tekemistä on kirjoittajille nimenomaan *saamista* tai *voimista*. Tämän myötä syntyy kuva, että kodin toiminnallisuus nähdään mahdollisuutena ja arvokkaana etuoikeutena, josta iloitaan.

Toiminnallisuuden voidaan nähdä myös perustuvan yhteisön normeihin tai luvallisuuteen. Kirjoittajat kuvaavat itseään teksteissä tekijöinä (*actor*), jotka tekevät asioita ja toimivat itse (Halliday 2013: 214). Verbien *saada* ja *voida* myötä esille nousee kuitenkin vivahde, että tekeminen olisi-kin riippuvaista toisesta tahosta tai olosuhteista. Tämä tietyllä tapaa kyseenalaistaa kirjoittajan vahvaa asemaa toimijana. Ehkä tämän tyyppisen toimijuuden esittämisessä voidaan nähdä myös alakäisen suhde auktoriteettiasemassa olevaan vanhempaan.

Verbit, jotka liitetään *saamiseen* tai *voimiseen* ovat vahvasti positiivisia sekä tasapainossa. Ne kuvaavat eteenpäin menemistä ja itsensä toteuttamista, kuten *kasvamista*, *harrastamista* tai *oppimista*. Näissä verbeissä yhdistyy tiedon ja kokemuksen kerryttäminen sekä itsensä kehittäminen (KS s.v. *kasvaa*, *harrastaa*, *oppia*). Tämä näkyy muun muassa esimerkeissä (5). Toisaalta esille nostetaan myös mahdollisuus *rauhottumiselle*, *pysähtymiselle* sekä *omalle ajalle*. Tätä puolestaan havainnollistaa esimerkki (6). Mahdollisuuteen tehdä monenlaisia asioita kiinnitetään siis myös mahdollisuus pysähtymiselle. Tämä luo kuvaa kodista harmonisena paikkana, jossa on pyrkimyksenä

säilyttää tasapaino. Verbit ovat pääosin aktiivissa, mikä tarkoittaa, että kotona tapahtuva tekeminen nähdään aktiivisena toimintana. Verbien aktiivisuus luo kodista kuvan toiminnallisena, aktiivisena ja eläväisenä paikkana.

Koti nähdään myös tietynlaisena turvasatamana, jossa on mahdollisuus itseilmaisuun ja itsensä toteuttamiseen ilman arvostelun pelkoa. Esimerkiksi esimerkissä (7) kerrotaan siitä, kuinka kotona saa muun muassa *maalata, piirtää, laulaa ja tanssia ilman muiden arvostelua*. Sanavalinnoissa korostuu itseilmaisun mahdollisuus, luovuus, hulluttelu ja leikkisyys. Koti nähdäänkin ehkä vapaana ja sallivana paikkana, jossa jokainen tekee juuri sitä, mitä todella haluaa. Oli se sitten rauhoittumista, itsensä kehittämistä tai luovaa ja leikkisää hassuttelua.

5) Sain kodin, jossa saan **kasvaa** ja **oppia** asioita elämästä ja itsestäni.

6) Koti minulle merkitsee **rauhaa, pysähtymistä** ja ennen kaikkea rutiinia. Koti on ympäristö, missä tykkään **olla aloillaan**. Varsinkin kun ennen olen paikkaa vaihdellut.

7) Kotona saa tehdä asioita ilman muiden arvostelua esim. **maalata, piirtää, laulaa, tanssia** jne.

4.3 Osa minuutta ja minun tarinaani

Kokonaiskuva kodista muodostetaan pääosin tietynlaisena aikajanana. Kirjoittajat muistelevat omia aikaisempia kokemuksiaan ja ajatuksiaan ja siirtyvät lopuksi pohtimaan sitä, mitä koti heille nykyisin merkitsee. Samalla he sivuavat myös tulevaisuutta ja lähestyvää itsenäistymistä. Ajan kerrostuneisuus hahmottuu muun muassa verbin aikamuotojen vaihteluna. Tämä aikamuotojen vaihtelu lisää tarinamaisuutta muistelun tuntua, jossa jaetaan asioita spontaanisti sitä mukaan kuin ne tulevat mieleen. Esimerkissä (8) kirjoittaja vaihtelee verbimuotoa preesensin ja imperfektin välillä, muistelllessaan muuttoaan perhekotiin sekä suhteuttaessaan sitä samalla nykyhetkeen. Preesensillä viitataan olemassa oleviin puhehetken tapahtumiin (VISK § 1527) kun taas imperfektillä kuvataan mennyttä aikaa. Imperfektia käytetään tyyppisesti juuri kerronnassa (VISK § 1530–1531).

8) **Sain** kodin, jossa saan kasvaa ja oppia asioita elämästä ja itsestäni. **Olen** nyt 17v, kohta aikuinen. Matka perhekodissa **on** kohta jo loppusuoralla. **Muistan** kuinka ekana päivänä tänne saavuttuani kutsuin tätä paikkaa kodiksi, vanhempiani isiksi ja äidiksi.

Tämän lisäksi aikaa suhteessa kotiin kuvataan esimerkiksi metaforisesti *matkana*. Elämän rinnastaminen matkaamiseen on melko yleinen metaforinen ilmaus, mutta metaforasta tekee erityisen mielenkiintoisen se, että kirjoittaja yhdistää sen kotiin. Matkalla viitataan usein siirtymiseen, mutta sillä voidaan myös viitata ihmiselämään (KS s.v. *matka*). Matkaamiseen liitetään ehkä myös nykypäivän kontekstissa tietynlainen kokemuksellisuus. Matkatessa siirrytään eteenpäin, mutta matka myös loppuu aikanaan. Metaforan yhteydessä kirjoittaja pohtiikin aikuistumistaan ja sitä, miten hänen matkansa lapsuudenkodissa on tulossa päätökseen. Hän on siis itsenäistymisen kynnyksellä.

Olennainen osa kodin kuvaamista onkin ajan teema, johon taas linkittyy vahvasti kirjoittajan oma elämäntarina. Myös Jäntti näkee ajan olevan yksi kodin ulottuvuuksista. Hän toteaa, että on yleistä, että ihminen asuu useissa eri paikoissa, mutta nämä paikat eivät välttämättä ole koteja. (Jäntti 2018: 105.) Tämä tulee ilmi muun muassa esimerkeissä (9) ja (10).

9) Koti on ympäristö, missä tykkään olla aloillaan. Varsinkin kun ennen olen **paikkaa** vaihdellut. Minulle **entiset paikat eivät ole tuntuneet kodilta**.

10) Huostaanotetun silmin koti on todella tärkeä asia, koska jossain **toisessa kodissa sana ”koti” on kaukana todellisuudesta**.

Kotia kuvataan kirjoitelmissa osana minuutta ja identiteettiä. Kirjoittajat esimerkiksi nimeävät itsensä *lahjalapseksi* tai *huostaanotetuksi*, jolloin minuus suhteutetaan osaksi kotia. Suhteuttamalla itseään jonnekin kirjoittajat kertovat myös omaa tarinaansa. Tapamme olla ja elää tässä maailmassa määrittää vahvasti sitä, keitä olemme (Jäntti 2018: 103). Kodista puhuminen kertoo samalla myös kertojasta itsestään. Esimerkiksi siitä, mitä hän arvostaa tai millaista elämää hän elää. Tämä aspekti näkyy muun muassa esimerkissä (11).

11) Itse olen huostaanotettu ja **olen alkanut arvostamaan** hyvää kotia, jossa olen. Ei ole helppoa tulla uuteen kotiin, jos on epävarma turvasta ja suojasta. Tämän takia hyvän ja mukavan perheen täytyy olla kodin sisällä luomassa turvaa, jotta lapsella olisi hyvä ja luottavainen olo.

Minuus ja oma identiteetti tulevat esille myös toimijuuden kautta. *Minä* on kirjoitelmissa vahva toimija, joka jakaa ajatuksiaan ja mielipiteitään sekä kertoo kokemuksistaan. Tämä yksikön ensimmäisessä persoonassa oleva *minän* ääni vaihtelee kuitenkin geneerisen eli subjektittoman yksikön kolmannen persoonan kanssa, jolla tyypillisesti esimerkiksi luonnehditaan ja määritellään asioita (VISK § 1407). Tämä vaihtelu luo kuvaa siitä, että kodilla on sekä henkilökohtainen että yleis-

nen taso. Vaikka kodin yleistä tasoa kuvataankin kirjoitelmissa, pyritään oma minuus kuitenkin myös erottamaan muista. Eräässä kirjoitelmassa todetaan esimerkiksi *monen pitävän kotia itsensänselvyytenä*, josta syntyy voimakas lähes vastakkainasettelun omainen jaottelu *minän ja muiden* välille. Identiteetille keskeistä onkin, että sen myötä pyrimme joko samaistumaan tai erottautumaan jostakin (Jäntti 2018: 103). Tämä ilmiö tapahtui myös suhteessa kotiin.

Minän toimijuuden rinnalle nousee myös itse koti. Koti esiintyy useissa lauseissa subjektina. Koti esimerkiksi *rakentuu* tai *koostuu*. Kyseisissä esimerkeissä tekijät häivytetään, vaikka niiden voidaan nähdä välillisesti olevan osallisia. Koti saa kuitenkin myös lähes materiaalisen toimijan ominaisuuksia. Koti nähdään siis tekijänä (*actor*), joka tekee itse asioita tai saa asioita tapahtumaan omalla toiminnallaan. (Halliday 2013: 214.) Näissä kohdissa todellisten toimijoiden jäljittäminen on haastavampaa ja kodin merkityksellisyys korostuu. Tämä näkyy muun muassa esimerkissä (12).

12) Kotia ei voi päättää tai valita. **Koti valitsee sinut.**

Ajoittain *minän* voidaan siis katsoa olevan jopa alisteisessa suhteessa kotiin. Kodin nostaminen toimijan kaltaiseen asemaan, korostanee kodin suurta roolia osana kirjoittajien elämäntarinaa. Toisaalta se myös tukee kodin ajallisuuden teema, jossa koti ikään kuin linkittyy maailman-kaikkeuteen ajan ja jopa kohtalon omaisen tarkoituksen myötä. Se, millaisen kodin saamme ei ole loppujen lopuksi ole itsemme päätettävissä. Tämä taas on osa tarinaamme, osa elämän seikkailua. Mahdollisesti voinee se myös peittää alleen tekijöitä, joita ei suoranaisesti tahdota mainita.

4.4 Täynnä tunteita ja aisteja

Koti nähdään paikkana, jossa kaikki tunteet ovat sallittuja ja hyväksytyjä: *viha, rakkaus, ilo, väsymys, pelko, turhautuneisuus, epävarmuus* ja *suru*. Monenlaisten tunteiden yhteydessä korostetaan mahdollisuutta jakaa tunteitaan vanhempien kanssa ja saada heiltä tukea. Toisaalta esille tuodaan myös mahdollisuus käsitellä tunteita omassa rauhassaan niin halutessaan. Moni asia kotiin liittyen kuvataan juuri *tuntemisena*. Tästä esimerkkinä ovat kohdat (13) ja (14).

13) Minulle entiset paikat **eivät ole tuntuneet** kodilta.

14) **Tunsin** aitoa välittämistä, rakkautta ja turvaa.

Kotiin ja tunteisiin liitetään myös aisteja. Eräs kirjoittaja kuvailee esimerkiksi kodin omaa tuoksua: *Oman kodin tuttua ja turvallista tuoksua ei voita mikään esim. pitkältä reissulta, kun palaa huomaa kodin tuoksun, jossa viihtyy.* Kotia kuvatessa käytetään paljon vaikutelmaverbejä. Vaikutelmaverbeillä tarkoitetaan erilaisia aistihavaintoja ilmentäviä sekä abstrakteja kokemuksia havainnollistavia verbejä, jotka vaativat osakseen inhimillisen kokijan (VISK §488). Tämän myötä esille nousee kodin abstrakti taso, jossa osaksi kotia liitetään aistit ja tunteet. Koti nähdäänkin ehkä paikkana, joka ylittää konkreettisen maailmamme. Samaan aikaan koti nähdään myös hyvin konkreettisenä. Koti koetaan esimerkiksi paikaksi, jossa asuu ihmisiä. Toisaalta taas koti kätkee sisälleen abstraktin tason, jossa tunteet ja aistit kietoutuvat osaksi kotia ja sen tunnelmaa. Myös Jäntti nostaa esille tämän kodin ulottuvuuden. Paikat, joissa vietämme aikaa linkittyvät osaksi sisäistä maailmaamme aistihavaintojen, kuten hajujen, makujen ja äänien välityksellä. Etenkin hajut liitetään usein kodin tunnelmiin, kokemuksiin ja muistoihin. (Jäntti 2018: 106.)

Kirjoitelmille yhteistä on emotionaalinen sävy, joka tulee ilmi muun muassa emotionaalisesti latautuneista sanavalinnoista: *äiti, isi, lahjalapsi, turvapaikka, suoja, vanhempien hellyys, välittäminen, lukitut ovet, piiloutua, oikeus* jne. Nämä sanavalinnat herättävät monenlaisia tunteita lukijassa. Kotia kuvaillaan esimerkiksi *suojuksi*, mikä viittaa joko suojaavaan rakennelmaan tai turvallisuuden tunteeseen (KS s.v. *suoja*). Ulkomaailma nähdäänkin kirjoitelmissa kotia turvattomampana, ja koti taas paikkana, joka suojelee meitä pahalta. Kotia kuvatessa esiin nousevatkin lämpö ja herkkyyks kontrastina pelottavaa ulkomaailmaa vastaan. Esimerkiksi eräessä kirjoitelmassa todetaan, että: *vanhempien hellyys luo turvaa pelottavina hetkinä. Hellyydellä tai hellällä viitataan johonkin lempeään, herkkään ja hyvään* (KS s.v. *hellä*). Koti näyttäytyykin tunteellisena paikkana, jossa lämpimät tunteet kuten hellyys ja rakkaus täyttävät kodin ja samalla suojaavat ja auttavat meitä pelkoja ja suruja vastaan sekä suojelevat ulkomaailman vaaroilta.

4.5 Täydellinen ja virheetön

Kirjoittajien omaa kotia kuvataan vahvasti positiivisena paikkana, mikä näkyy muun muassa esimerkissä (15). Kirjoittajat kertoivat kyllä vaikeista kokemuksista, surusta ja epävarmuudesta, jota he ovat aikaisemmin kokeneet, mutta eivät halua liittää sitä osaksi kodin käsitettä. Vaikeita, raskaita ja negatiivisia kokemuksia rinnastetaan kotiin ainoastaan välillisesti kiitollisuuden ja arvostuksen tunteen kautta, jota kirjoittajat kokevat tämänhetkistä kotiaan kohtaan. Tämä näkyy muun muassa esimerkissä (16).

15) Perhekoti sana sisältää kodin ja syystäkin koska tämä on koti. Täällä on **turva**. En voisi edes kuvitella asuvani laitoksessa lukittujen ovien takana ilman luottamusta ja tärkeimpänä ilman **rakkautta**. Vaikka tekee jotain väärin **voi aina palata kotiin** ja se on hienoa.

16) Itse olen huostaanotettu ja olen alkanut **arvostaa hyvää kotia**, jossa olen.

Sävy, jolla kotia kuvataan, on positiivinen ja kiitollinen. Sävy tai myös niin kutsuttu äänen-sävy muodostuu muun muassa adjektiivien valinnoista (Öörni 2018:1–2). Kirjoitelmissa käytetyt adjektiivit ovat varsin myönteisiä: *hieno, mieluisa, kiitollinen, tärkeä*. Sama positiivisuus näkyi myös substantiiveissa *äiti, isi, rakkaus* ja *välittäminen* sekä verbeissä *kasvaa, oppia, rentoutua* ja *pitää hauskaa*. Koti nähdään lämpimänä ja nuhteettomana paikkana. Kirjoittajat eivät kuvaa kotiaan lainkaan negatiiviseen sävyyn, vaan keskittyvät ainoastaan kodin hyviin puoliin. He eivät esimerkiksi kerro mikä kodissa olisi vaikeaa, hankalaa, ärsyttävää tai ikävää. Kodissa asuvia ihmisiä ja etenkin vanhempia arvostetaan, eikä heidän vikojaan tai heikkouksiaan kuvata lainkaan. Uuden kodin saaminen tai löytyminen vanhasta kodista luopumisen jälkeen nähdään onnellisena käänteenä, johon liitetään ainoastaan positiivisia tunteita. Vaikeita tai ristiriitaisia tunteita tai ajatuksia ei juuri-kaan kuvata. Tätä havainnollistaa muun muassa esimerkki (17).

17) Muistan kuinka ekana päivänä tänne saavuttuani kutsuin tätä paikkaa kodiksi, vanhempiani isiksi ja äidiksi. Moni ihmettelee miksi ja miten pystyi niin nopeasti. Vastaus on **yksinkertainen**: Tunsin aitoa välittämistä, rakkautta ja turvaa.

Vaikeiden asioiden kuvaamatta jättämiseen voivat vaikuttaa monet kerrottavuuden seikat. Niitä voivat olla esimerkiksi yhteiskunnallis-historiallinen suhtautuminen aikaan ja muistoihin, kirjoittajien kokemus narratiivisesta ympäristöstä tai vaikeiden asioiden ympärille muodostunut unoh-tamisen kulttuuri. (Eronen 2012: 6.) Toisaalta on myös mahdollista, että kirjoittajat ovat kodista luopumisen ja sen uudelleen saamisen myötä niin helpottuneita ja kiitollisia, että tahtovat korostaa sitä voimakkaasti.

4.6 Mielipiteitä ja ajatuksia herättävä

Koti näyttäytyy aiheena myös sellaisena, joka herättää paljon ajatuksia ja mielipiteitä. Sävy, jolla kodista puhutaan, on ajoittain kanta-aottava. Oikeutta omistaa turvallinen koti perustellaan avoimesti

ja suoraan. Perustelua tehdään muun muassa kertomalla omista turvattomuuden kokemuksista tai toisaalta kertomalla siitä, miten turvan kokeminen vaikuttaa positiivisella tavalla ihmiseen. Toisaalta lukijaa myös haastetaan ja herätellään pohtimaan omaa suhtautumistaan kotiin. Särmikästä sävyä luo muun muassa se, että lukija uskalletaan esittää epäedullisessa valossa (Öörni 2018: 2–3). Esimerkissä (18) kirjoittaja toteaa *monen pitävän kotia itsestäänselvytenä*. Sanalla *monet* hän viittaa lukijaan ja haastaa tätä pohtimaan omia arvojaan. Kantaaottavuus näkyy myös esimerkiksi erilaisina mielipidettä ilmaisevina rakenteina, kuten konditionaalina. Tätä havainnollistaa esimerkki (19), jossa *pitäisi*-verbillä korostetaan puhujan mielipidettä (Kömi 2001: 43). Mielipiteen ilmaisemista vahvistaa myös puhekielinen adverbiaali *musta*. Mielipidettä ja suhtautumista ilmaistaan myös muun muassa suhtautumista osoittavilla adjektiiveilla. Kirjoittaja voi ilmaista esimerkiksi, että jokin on väärin, tärkeää tai oikein, kuten esimerkissä (20).

18) **Moni** pitää kotia **itsestäänselvytenä**, eikä arvosta kotia ja sitä mitä kodista löytyy.

19) **Musta** jokaisella **pitäisi olla oikeus** omaan kotiin, omaan turvapaikkaan.

20) Koti on synonyymi sanalle turva ja se on **väärin** jos ei ole (turvaa) koska pitäisi olla.

Kantaaottava sävy korostaa kodin tärkeyttä ja merkityksellisyyttä, sillä yleensä esitämme mielipiteitämme vain meille jollakin tavalla merkityksellisistä asioista. Siitä huolimatta, ettei kotiin liittyviä vaikeita tai ristiriitaisia tunteita juurikaan kuvata, syntyy voimakkaiden mielipiteiden esittämisen myötä tunnelma, että suhde kotiin ei kuitenkaan ole täysin ristiriidaton. Mielipiteiden ilmaiseminen korostaa kirjoittajan roolia osana tekstiä ja luo tekstiin henkilökohtaisuutta. Koti herättää merkityksellisyytensä kautta meissä voimakkaita ajatuksia ja mielipiteitä, joita olemme kärkkäästikin valmiita puolustamaan.

5 TULOKSET JA POHDINTA

Kirjoittajat kuvaavat kodin olevan ennen kaikkea turvallinen paikka, jossa kaikkien tunteiden näyttäminen on sallittua ilman hylätyksi tai torjutuksi tulemisen pelkoa. Esille nousee kaipuu, halu ja tarve turvaan ja sen kokemiseen. Kodin turvallisuus, jota ovat eritoten luomassa vanhemmat, nähdään välttämättömänä voimavarana hyvinvoinnille ja kodin rakentumiselle. Turvaa ei pidetä itsensänselvyytenä, vaan siitä ollaan avoimesti kiitollisia.

Koti nähdään myös paikkana, jonne kuuluvat olennaisena osana ihmiset. Vaikka kotia kuvataan kirjotelmissa paikkana tai ympäristönä, ei kotia nähdä ikään kuin todellisena ennen kuin siellä on toisistaan välittäviä ihmisiä. Kirjoitelmien pohjalta syntyy kuva, että ilman ihmisiä ei myöskään ole kotia. Etenkin huolehtivien ja välittävien hellyyttä antavien vanhempien rooli on suuri. Myös kodin toiminnallisuus kietoutuu osaksi ihmisiä. Kotona kokoonnutaan ja tehdään asioita yhdessä.

Koti kuvataan myös paikkana, jossa saa tai voi tehdä monenlaisia asioita. Kodin toiminta nähdäänkin mahdollisuutena, johon liittyy voimakas kiitollisuus. Koti nähdään harmonisena paikkana. Kodissa kasvetaan, kehitytään ja opitaan uutta, mutta toisaalta siellä myös samaan aikaan rentoudutaan, ollaan aloillaan ja käsitellään tunteita rauhoittuen. Rauhoittumisen ja kasvun lisäksi kotona on tilaa hullutella ja leikitellä ilman ulkopuolisten arvosteluja.

Kodilla nähdään olevan sekä yleinen että henkilökohtainen taso, joiden erottaminen koetaan tärkeäksi. Se, mitä koti merkitsee minulle ei ole sama asia kuin, mitä se merkitsee sinulle. Minän ja muiden erottelu korostaa kodin vahvaa suhdetta omaan identiteettiin. Kotia kuvataan osana omaa itseä sekä sitä kautta osana omaa tarinaa. Koti on ikään kuin se paikka, jossa elämä tapahtuu. Elämämme tapahtumat taas linkittyvät aikaan, joka on kiinteä osa kotia ja siellä tapahtuvaa ihmisen kasvua. Kodista kerrottaessa menneisyys ja nykyisyys kietoutuvatkin yhteen.

Koti herättää monenlaisia tunteita, aisteja, ajatuksia ja jopa mielipiteitä. Kokemukset kodissa ja kotia kohtaan ilmaistaan voimakkaasti tuntemisena, johon linkittyvät myös aistit. Jokaisen oikeutta omistaa turvallinen koti perustellaan kärkkäästikin. Samalla herätellään lukijaa pohtimaan omia arvojaan kotia kohtaan, jopa vastakkainasettelun keinoin.

On myös asioita, joita kodista jätetään sanomatta. Keskeisimpänä esille nousee se, että kirjoittajien nykyisestä kodista, perhekodista, ei sanota mitään negatiivista. Tämä voi olla 16–17-vuotiaan murrosikäisen valintana yllättävä. Koti ja vanhemmat nähdään täydellisinä ja virheettöminä, eikä ongelmakohtia, heikkouksia tai vaikeita ja ärsyttäviä asioita nosteta lainkaan esille. Myöskään huostaanottoon liittyviä ristiriitaisia tai vaikeita tunteita ei kuvata.

Huostaanotettu lapsi on usein aikaisemmin kokenut tuvattomuutta, ja resursseja esimerkiksi itsensä toteuttamiselle ei välttämättä ole ollut. Tämä voi vaikuttaa siihen, että kodin representaatioissa on kiitollinen sävy. Mahdollisuus toteuttaa itseään, kokea turvaa sekä huolenpitoa nähdään arvokkaana etuoikeutena. Kotiin liittyvät muutokset ja aikaisemmat kokemukset herättävät kuitenkin monenlaisia tunteita. Henkilökohtainen taso korostuu omien kokemusten kautta ja nostaa esille kirjoittajan oman tarinan, jossa raskaampi menneisyys ja jo levollisempi nykyhetki ovat yhtä lailla osa minuutta ja osa kodin käsitettä.

Representaatioita sävyttää pääsääntöisesti emotionaalisuus ja läheisyys. Emotionaalinen sävy muotoutuu emotionaalisesta kielestä, joka ilmentää tunteita, joita tunnetaan niin kodissa kuin kotia kohtaan. Tunteet ja läheisyys kietoutuvat osaksi ihmissuhteita sekä niiden tuomaa luottamusta ja lämpöä. Emotionaalisen latauksen liittäminen osaksi kodin käsitettä voidaan nähdä tyypillisenä, sillä materiaaalisten ominaisuuksien lisäksi koti koostuu niin paljon enemmästä, esimerkiksi sosiaalisista ja emotionaalisista suhteista, ilmapiiristä ja historiasta (Johansson & Saarikangas 2009: 10).

Toisaalta representaatiosta nousee esille myös kodin kulttuurisesti normatiivinen, niin kutsuttu yleinen taso. Yksinkertaistettuna ja tiivistettynä koti on ympäristö tai paikka, jossa asuu ihmisiä, jotka viettävät aikaa yhdessä. Representaatiota tarkastellessa onkin hyvä muistaa, että niin ihmiset kuin kodit ovat suhteessa laajempaan kulttuurilliseen järjestelmään ja niiden normeihin (Johansson, Saarikangas 2009: 12). Merkityksiä muodostaessamme suhteutamme niitä jatkuvasti kulttuuriin normeihin (Hall 1997: 3).

Kodin eri ulottuvuudet (Jäntti 2018) korostuivat kirjoitelmissa, mutta painottuivat hieman eri tavoin. Kodin suhteet, tunteet, aika sekä identiteetti korostuivat teksteissä voimakkaimmin. Koti on paikka, jossa ylläpidetään ihmissuhteita, tunnetaan tunteita, eletään elämän matka ja kirjoitetaan oma tarina. Koti on ennen kaikkea kysymys, joka ratkeaa vain kysymällä, mikä kenenkin kodissa on heille tärkeää ja merkityksellistä (Jäntti 2018:107). Ehkä kodin määrittelemisen haastavuus johtuukin juuri siitä, että se merkitsee meistä jokaiselle hieman eri asioita. Samanaikaisesti se on kuitenkin kulttuurisesti rajattu melko tarkoin kehyksin.

Uskon, että tekemääni tutkimusta voidaan pitää onnistuneena ja laadultaan luotettavana. Tutkielma tarjoaa mielenkiintoisen ja arvokkaan, joskin hyvin pienen kurkistusikkunan rajatun joukon kokemuksiin, ajatuksiin ja tunteisiin. Toisaalta juuri pieneen joukkoon keskittyvän laadullisen tutkimuksen yksi rikkauksista on se, että pääsemme tarkastelemaan yhtä aihetta tai ryhmää tarkemmin. Yksilön kokemukset esille nostamalla voimme toisaalta samaistua, toisaalta oppia muilta ihmisiltä heidän elämästään. Empatia, toisen asemaan asettuminen ja kuunteleminen ovat tärkeitä ja merkityksellisiä taitoja niin oman itsemme kuin koko maailmankaikkeuden kannalta.

Aineistonkeruutapana luova kirjoittaminen oli mielestäni mielekäs, sillä se tarjosi kirjoittajille mahdollisuuden ilmaista tunteitaan avoimesti sallivassa, vapaassa ja turvallisessa ympäristössä samalla kirjoittajien toimiessa omien kirjoitusprosessiensa ohjaajina. Toisaalta aineistonkeruutapa asetti haasteensa analyysille, sillä se korosti vastuutani tekstien tulkitsijana. Pyrin huomiomaan ja tiedostamaan, että esimerkiksi tunteilla on riski vaikuttaa analyysiin. Toisaalta pidin myös antoisana sitä, että heränneiden tunteiden ja ajatusten kautta oli mahdollista ammentaa monipuolista pohdintaa teoreettisen esityksen tueksi. Pyrin olemaan työssäni mahdollisimman huolellinen.

Uskon, että tutkimuksen laatua olisi mahdollisuus kehittää tarkastelemalla laajempaa ja heterogeenisempää tutkimusjoukkoa, sillä tähän tutkimukseen osallistuvat nuoret olivat melko homogeeninen ryhmä (nuoret huostaanotettu samaan perhekotiin hyvin nuorina). Toteuttamalla tutkimuksen useissa eri perhekodeissa sekä käyttämällä kirjoitelmien tukena muita menetelmiä, kuten haastattelua, olisi mahdollista saada monipuolisemmin tietoa kodin merkityksestä. Esimerkiksi Erosen näkemyksen mukaan ihmisen arvokkuutta korostavan tutkimuksen tekeminen vaatii nimenomaan aineistonkeruuta useilla eri menetelmillä useista eri paikoista (Eronen 2012: 113).

Tulosten yhtenäiseen linjaan ja samanlaisten teemojen esille nousemiseen on voinut toki vaikuttaa myös se, että nuoret ovat keskenään läheisiä ja ovat mahdollisesti voineet keskustella tutkimuksen teemoista ennen kirjoittamista. Mielestäni on myös syytä pohtia sitä, onko tutkimuksen otsikko *kodin representaatiot perhekodeissa asuvien nuorten kirjoitelmissa* voinut ohjata nuoria käsittelemään aihetta juuri huostaanottoon ja perhekotiin liittyvien kysymysten pohjalta, vaikka kirjoitelman ohjeistus ei siihen varsinaisesti kehotakaan.

Koti on tutkimusaiheena mielekäs ja paljastaa osittain jopa tiedostamatonta ainesta tarpeistamme ja toiveistamme. Kuten Jäntti toteaa: ”Koti kytkeytyy ihmisenä olemisen peruskysymyksiin” (Jäntti 2018). Tämän käsitteen kautta pääsemme siis käsiksi siihen, mikä kenellekin on merkityksellistä. Koti on käsitteenä ikään kuin portti ihmisen perustarpeiden äärelle, jolloin on sillä mahdollisuudet toimia työkaluna esimerkiksi erilaisissa kodeissa asuvien lasten ajatusten ja tarpeiden kartoittamisessa sekä ennen kaikkea heidän ymmärtämisessään. On välttämätöntä ja tärkeää, että tieto lasten toiveista ja unelmista viedään palveluja työkseen tekevien tietoon (Eronen 2012: 115).

Näen tutkielman myös tarjoavan mahdollisuuden lasten ja nuorten parissa työskentelevien koulutuksen sisältöjen kehittämiseksi. Ymmärryksen lisäämisen sekä koulutuksen kehittämisen lisäksi uskon, että kodin teemasta on mahdollista johtaa jatkotutkimusaiheita asumispalveluiden kehittämiseen, kuten Jäntin (2016–2018) mielenterveyskuntoutujia koskevassa hankkeessa. Tärkeitä kohteita olisivat mielestäni kotouttamiskeskukset sekä vanhainkodit, sillä näiden instituutioiden asukkaita on tähän asti kuultu vähän, vaikka tarve asumispalveluiden kehittämiseksi on havaittu useiden eri tahojen toimesta.

Kirjoitelmat haastavat pohtimaan kodin merkitystä osana ihmisyyttä, jokaisen oikeutta sekä perustarpeita. Tutkielman myötä esille nousee kysymys: Mitä koti merkitsee minulle? Tähän kysymykseen vastaamalla, ja sitä toisiltamme kysymällä voimme oppia paljon sekä itsestämme että toisistamme. Merkityksellistä ei ole vain se mitä sanomme, vaan miten sanomme. Kieli kätkee sisäänsä suuren määrän koodattua tietoa, jota tulkitsemalla voimme oppia tavastamme jäsentää ympäröivää maailmaa ajatusten, tunteiden ja muistojen kautta. Tämän myötä esille nousee representaation voima sekä sen mahdollisuus toimia inhimillisenä työkaluna matkalla toisen ihmisen sekä itsemme ymmärtämiseen.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 2011: *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Auvinen, Elisa 2016: *Lukiolaisten sanoja sisäiselle lapselle: puhefunktiot ja niiden vuorovaikutukselliset merkitykset dialogisesti rakentuissa identiteeteissä*.
Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. –
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/49033/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201603091797.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 12.2.2019.
- Barkman, Johanna 2004: *Minä, äiti, isi ja koti. Narratiivinen tutkielma lastensuojelun sijaishuollon piirissä olevien lasten tarinoista*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston psykologian laitos. – https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/10903/URN_NBN_fi_jyu-2005242.pdf?sequence=1 12.2.2019.
- Bolton, Gillie 1999: *The Therapeutic Potential of Creative Writing Writing Myself*. London: Jessica Kingsley Publisher.
- Brown, Gillian & George Yule 1983: *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eronen, Tuija 2012: *Lastenkoti osana elämäntarinaa. Narratiivinen tutkimus lastenkodissa asuneiden kertomuksista*. Väitöskirja. Tampereen yliopiston yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. – <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66881/978-951-44-8754-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 22.3.2019.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman 1992: *Discourse and Social Change*. Cambridge : Polity.
- Gee, James Paul 1999: *An Introduction to Discourse Analysis. Theory and Method*. London: Routledge.
- Hall, Stuart 1997: *Representation: Cultural representations and signifying practises*. London: Sage Publications & Open University.
- Halliday, M.A.K & Matthiessen, Christian M. (toim.) 2013: *Halliday's introduction to functional grammar*. Abingdon: Routledge.
- Heikkilä, Jorma 1983: *Luova kirjoittaminen*. Helsinki: WSOY.
- Huumonen, Annukka 2009: *Sirpaleinen lapsi. Huostaanotettujen nuorten kertomuksia*. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. –
https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/22749/URN_NBN_fi_jyu-201001201051.pdf?sequence=1&isAllowed=y 12.2.2019.
- Hyvärinen, Matti; Nikander, Pirjo; Ruusuvoori, Johanna & Aho, Anna Liisa 2017: *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere : Vastapaino.
- Johansson, Hanna & Saarikangas, Kirsi 2009: *Homes in transformation: dwelling, Moving, Belonging*. Helsinki: SKS.
- Jäntti, Saara (toim.) & Loisa, Janne (toim.) 2018: *Theatre eli kotiteatteriprojekti*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Kalaja, Paula, Alanen, Riikka & Dufva, Hannele. 2011: *Kieltä tutkimassa. Tutkielman laatijan opas*. Helsinki: Finn Lectura.

- Koponen, Katriina & Laaksonen, Kaisa 2009: *Sikiötutkimukset ja raskauden keskeytys. Toimijuuden rakentuminen äitien kertomuksissa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitos. –
https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/22630/URN_NBN_fi_jyu-200912074495.pdf?sequence=1&isAllowed=y 12.2.2019.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone. –
<http://mot.kielikone.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80> 12.4.2019.
- Kuhalampi, Päivi. 2005: “*Ketään toista minunlaistani lasta ei ole olemassa.*” *Perhehoitolasten koulukokemuksia*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitos. –
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/54140/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201705292534.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 12.2.2019
- Luukka, Minna-Riitta 1994: Minä, sinä, hän - tieteellisten tekstien ihmissuhteet. – *Virittäjä* 98 (1) s.25-43.
- Pekkarinen, Elina 2011: Lastensuojelun tieto ja tutkimus - asiantuntijoiden näkökulma. *Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisu* 10 (51). –
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastensuojeluntieto.pdf> 10.4.2019.
- Potter, Jonathan 1996: *Representing reality : discourse, rhetoric and social construction*. London : SAGE.
- Pynnönen, Anu 2013: Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. *Working Paper N:o 37*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu.
- Stott, John C. & Doyle Francis Christine. 1993: Home and Not Home in Children's Stories: Getting there-and being Worth It. *Children's Literature in Education* 93 (3) s.223-233.
- Tiainen, Mia-Maria 2015: ”*Täyttä elämää aarteiden keskellä*” *Unelmakotien esitykset suomalaisissa sisustuslehdissä*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston median teatterin ja viestinnän yksikkö. – <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97703/GRADU-1436190590.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 12.2.2019.
- TENK= Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009: *Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi*. Helsinki. –
<https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf> 12.4.2019.
- THL= Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018: *Tilastoraportti: Lastensuojelu 2017*. Helsinki. –
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136409/Tr17_18_LASU.pdf?sequence=5 9.5.2019.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. –
<http://scripta.kotus.fi/visk> 12.4.2019.
- Webb, Jenn. 2008: *Understanding the representation*. Los Angeles & London: SAGE Publications.
- Öörni, Eeva 2018: Organisaation äänensävy voi sitouttaa tai vieraannuttaa. – *Kielikello* 18 (1) –
<https://www.kielikello.fi/-/organisaation-aanensavy-voi-sitouttaa-tai-vieraannuttaa> 12.4.2019.